

*Bylo světlo pravé,
které osvěcuje
každého člověka;
to přicházelo na
svět.*

*Na světě bylo
a svět povstal
skrze ně, ale svět
ho nepoznal.
Do vlastního
přišel, ale vlastní
ho nepřijali.*

*Všem, kdo ho přijali,
dal moc stát se Božími dětmi, těm, kdo věří v jeho jméno,
kdo se narodil ne z krve, ani z vůle těla, ani z vůle muže, ale z Boha.
A Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi.
Viděli jsme jeho slávu, slávu, jakou má od Otce jednorozený Syn,
plný milosti a pravdy.
(Jan 1, 9-13)*

Uprostřed lhostejnosti lidí přichází v chlévě na svět Ježíš.
Žije, umírá a je vzkříšen, abychom věděli,
že každý z nás je i přes své nedostatky milován Bohem.
Přináší ujištění, že každý lidský život má smysl a nepředstavitelnou hodnotu.

O Vánocích je možné zastavit se s těmi,
kteří u této jedinečné události v dějinách lidstva tehdy byli.
S Marií, s Josefem, s obyčejnými pastýři i vzdělanými mudrci
i s těmi, kteří během všech věků uvěřili.

Třeba také začneme vnímat jemné tiché světlo
schopné prozářit jakoukoli myslitelnou temnotu.

Světlo pokoje, odpuštění, smíření.
Světlo, probouzející touhu po dobru, po lásce, po spravedlnosti.
Světlo, které mezi našimi hodnotovými světly není tak agresivní jako jiná světla,
ale přesto je stále přítomné a proměňující, protože je touhou po Bohu.

Přeji vám požehnané prožití vánočních svátků
a život ve světle prozařujícím všechny temnoty.

Vojtěch Cikrle
diecézní biskup brněnský

Brno, Vánoce 2020

*Požehnané a milostiplné vánoční svátky
Vám, drazí chrámoví hudebníci,
i Vaším blízkým,
přejeme i my z kanceláře Musica sacra.*

Karel Cikrle, Willi Türk, Svatava Baráková, Ondřej Múčka, Karol Frydrych

Činnost Musica sacra v době koronaviru

Jako do našich osobních životů i života celé společnosti, tak zasáhla pandemie koronaviru i do činnosti naší Musica sacra.

SBOROVÁNÍ, nesoutěžní přehlídka chrámových sborů, plánované na 21. června v bazilice Nanebevzetí Panny Marie a u sv. Mikuláše ve Žďáru nad Sázavou, bylo z důvodu protipandemických opatření odloženo na příští rok.

V červenci se na pokyn biskupství **KANCELÁŘ Musica sacra** i **KANCELÁŘ Střediska pro liturgickou hudbu** přestěhovaly po deseti letech z budovy na Smetanově ulici č. 14 do prostor biskupské kurie na Petrov č. 5. Stěhování proběhlo ve dvou fázích (nejprve sklad publikací, potom samotná kancelář). Stěhováním kanceláře došlo ke změně telefonního čísla, nové číslo kanceláře Musica sacra je 732 660 687. Už se těšíme na první setkání v nových prostorách na Valné hromadě (patrně v květnu 2021).

TŘÍLETÝ KURZ PRO CHRÁMOVÉ VARHANÍKY ve Žďáru nad Sázavou byl od března do června přerušen. V sobotu 5. září jsme postupovými zkouškami z varhanní hry uzavřeli 1. ročník. Kurzisté se dostavili ke zkoušce vzorně připraveni, 48 z nich zkoušku úspěšně absolvovalo, dalších 15 bylo z různých důvodů omluveno. Kvůli epidemii Covid19 jsme zahájili 2. ročníku

odložili na nezbytně nutnou dobu. Jakmile to epidemiologická situace dovolí, budeme v kurzu pokračovat.

Foto: Postupové zkoušky na varhanickém kurzu ve Žďáru nad Sázavou, vyučující Irena Veselá

Kvůli restriktivním opatřením v souvislosti s Covid19 nemohl být realizován plánovaný **VÝLET PO VARHANÁCH do Vídně**. Ze stejných důvodů bylo zrušeno i letošní **SVATOCECILSKÉ SETKÁNÍ**. Jako malá náhrada za neuskutečněnou tradiční oslavu naší patronky v katedrále, srdci diecéze, je přílohou tohoto čísla velkoformátová kopie ikony sv. Cecílie, která byla zhotovena výhradně k tomuto účelu (více informací o ikoně na str. 6–8).

Co se týče **VYDÁVÁNÍ PUBLIKACÍ**, připravujeme k dotisku (s opravami) vyprodaný *Varhanní doprovod kancionálu* (tzv. „zelený“). Jsou-li vám známy v jeho posledním vydání z r. 2009 chyby a nedostatky, budeme vděčni, dáte-li nám vědět (do 31. prosince t. r., na e-mail: svatka.barakova@seznam.cz). Další připravovanou publikací je pozměněné vydání sešitu *Varhanní preludia VI – na vánoční písně z Kancionálu*. Dalším připravovaným titulem (probíhá sazba a redakční práce) je sbírka rezponzoriálních žalmů na neděle a slavnosti od Jiřího Břízy, bývalého varhaníka v Mostě, od něhož je několik žalmů i v kancionálu (č. 604, 628, 646, 647, 684). Pozornost jistě zaslouží nové přepracované a doplněné vydání *Přítružky pro varhaníky* autorské dvojice Karel Cikrle – Jiří Sehnal, která vyšla na sklonku roku 2019 (obsahuje tři vzdělávací materiály: *Liturgika – Liturgická hudba – Stručný přehled dějin katolické chrámové hudby*). Zásilková služba našich publikací funguje díky naší sekretářce Svatce Barákové jako obvykle (objednávky na e-mailu: svatka.barakova@seznam.cz nebo mobilu 732 660 687).

I když jsou v této nelehké době znemožněny osobní kontakty a setkání při tradičních akcích, můžeme být propojeni modlitbou a duchovní blízkostí. Jak jsem zmiňoval výše, možnost prvního společného setkání bude patrně až v květnu na Valné hromadě v prostorách biskupství na Petrově. Na každou, každého z vás se těším!

Willi Türk

Ohlédnutí za hudbou při liturgii v době nouzového stavu

Poučení pro varhaníky z doby koronaviru.

První vlna – jaro 2020

Epidemie nás přinutila k zvláštnímu druhu postu i v liturgii. Každý chápe, že jde o náhražku, ale jak jsme vděční, že ji máme. Útěk do médií však má dvě stránky. Pro katolického věřícího je jediným způsobem, jak prožít mešní liturgii. Pro všechny lidi stojící mimo církve je současně formou evangelizace, po které voláme. Víme, že lidé mají různé záliby i vkus. Věřící, kteří vědí, v čem spočívá podstata mše, pokorně přijmou nejapnou homilii a prominou různé nedostatky v přednesu a v hudební stránce. Ne tak člověk, stojící dosud mimo církve. Chceme-li evangelizovat, nesmíme odpuzovat. Média umožňují dnes poslechnout tolika bohoslužeb, že není problém poslechnout si tři různé homilie na jeden úsek evangelia. Domnívám se proto, že bychom měli pouštět do éteru jen to nejlepší, čeho jsme schopni.

Neodvažuji se kritizovat technickou stránku vysílání, protože jí nerozumím. Různé přešlapy, jako je nedodržování času, poruchy ve spojení atd., však pozná i laik. Nemělo by k nim docházet, ale všichni víme, že technika je drahá a ti kteří ji obsluhují, nemohou být placeni jako v České televizi.

Liturgické texty jsou vypracovány velkými duchovními osobnostmi za staletí k určité dokonalosti. Proto by měly být základem, od kterého bychom se neměli odchylovat. V nich neplatí, zda se někomu něco líbí nebo nelíbí. Jsou dány a je v nich obsažena naše víra. Uvádět je vlastními mělkými vysvětlivkami je nejen zbytečné, ale svým způsobem opovážlivé. Svatý otec, který by snad na to měl právo, si nikdy nic k liturgickým textům nepřidává.

V první vlně jsme měli dovoleno hrát a zpívat, byť v omezeném počtu přítomných. Nechci se osobně nikoho dotknout, proto neuvádím jména kostelů, ze kterých jsem liturgii poslouchal. Dotkl bych se tří věcí: zpěvu, varhan a repertoáru.

Zpívat by měl jen ten, kdo to umí: pěkným hlasem, čistě a ve správném rytmu. Ukazuje se celkově, že někteří příslušníci českého národa ještě dovedou zpívat, ale většina to neumí. Tož necht' raději mlčí. Vždyť i náš parlament si na zpěv hymny zve Daniela Hůlku, protože ani naši poslanci intonovat nedovedou. Za posledních čtyřicet až šedesát let český národ hudebně zdegeneroval a také kněží z něho vyrostli. Problémy jsou také se zpěvem žalmů, protože žalmistům je málo rozumět a tím zpěv žalmu pozbývá smysl. Malá srozumitelnost někdy bývá zaviněna nejen technikou, ale častěji špatnou, kvapnou nebo dokonce ledabylou výslovností. Dnes už se rétorika nikde neučí a dokonce současným hercům přestává být rozumět. Dobře přednesený text je vždy důstojnější než nejistý zpěv.

Varhanní hra je až na výjimky kámen úrazu. Ukazuje se především, že varhaníci neumějí rejstříkovat, zřejmě jim ta čísla 8', 4', 2⅓' apod. nic neříkají. Zvláště kvinty jsou zrádné a při doprovodu písně nebo dokonce sólisty by se neměly objevit. Již někdy posmívané baroko přímo zakazovalo používání kvint ve varhanním doprovodu. Pokud jde o sólovou hru, slyšel jsem několikrát docela pěkné improvizace, které by si zasloužily pochvalu, což ovšem technik nepochopil a zvuk cynicky stáhl.

Dokud nám bylo dovoleno zpívat, zpívalo se i v médiích. Po tichém odbourání gregoriánského chorálu používáme *Kancionál – společný zpěvník českých a moravských diecézí*. Můžeme mít výhrady k některým písním, ale dokud nevyjde nový zpěvník, je pro nás *Kancionál* závazný. Závazný je i v médiích a neměl by být nahrazován čtyřmi nebo pěti ohranými, tábornickými písničkami. Jiné zpěvy např. sólové vložky byly ve vysílání bohoslužeb použity jen vzácně. Pokud jsou provedeny kvalitně a na správném místě, nelze proti nim nic namítat.

Druhá vlna – podzim 2020

V druhé koronavirové vlně nám bylo zakázáno zpívat a kdoví, co nás ještě čeká. Tímto nařízením byla liturgie ještě více ochuzena, a proto musíme věnovat o to více pozornosti a péče mluvenému slovu a homilii.

Recese ze sociálních sítí

Aby se navodilo prostředí kostela, bývá do mluvené liturgie zařazována hudba. Určitě nepůsobí rušivě varhanní hra na začátku, během sv. přijímání a na konci. Rozhodně je lepší hrát něco z not, než tápat na klaviatuře, než se najde nějaká myšlenka. A určitě je vhodné improvizovat nebo jen zahrát vhodnou, známou píseň z Kancionálu. Kdo na improvizaci nemá, může přehrát jednu nebo dvě sloky v zajímavé registraci, což se dá snadno provést na každých dvoumanuálových varhanách, když melodii hrajeme na jednom manuálu, alt a tenor na druhém manuálu a bas pedálem.

Nezdá se mi vhodné pouštět reprodukovanou hudbu. To je, jako kdybychom si řekli: Pánu Bohu i lidem to stačí, ale v podstatě jde o stejný podvod jako stavět

na oltář umělé květiny. Za varhanami sedí zpravidla živý, doufejme věřící člověk, ale z magnetofonového záznamu zní mrtvý, anonymní stroj. Nenahrazujme liturgickou hudbu kulturními vložkami, jako tomu bývalo na schůzích Revolučního odborového hnutí (ROH). Je až komické, když celebrant v pozoru se sepjatýma rukama trpělivě naslouchá lacinému popěvku ze skrytého reproduktoru. Jeho uctivý postoj by byl na místě, kdyby někdo srozumitelně přednášel nebo zpíval příslušný introit, ale mládežnické písničky mají s liturgií málo společného.

Obzvláštním kamenem úrazu pak je výběr hudby ke svatému přijímání. Jejím posláním by mělo být podpoření nerušené meditace, nikoli vyvolání sladké, rádoby zbožné nálady. Kristova přítomnost je přece skutečná a trvalá, nikoliv chvilkový citový zážitek. Volba vhodné hudby je otázkou varhaníkovy osobní zbožnosti i vkusu.

Jiří Sehnal

Poznámka redakce: budeme vděční, když nám zašlete vaše postřehy a zkušenosti z oblasti liturgické hudby z mimořádného období nouzového stavu při pandemii koronaviru.

Ikona sv. Cecílie

Její autorkou je
MgA. et Mgr. Štěpánka Forejtková,
která nám poskytla výklad symbolů
a barev na ikoně svěťice.

Zlatá (svatozář)

- V ikonografii zlato není barvou. Jako tavitelný a světlo odrážející kov ladí s obrazem ikony. Ve světle plamene svící je velmi jasnou barvou a s ostatními barvami vytváří jemnou harmonii.
- Zlato má v ikoně význam všeobjímající přítomnosti Nejvyššího, Jeho slávy, majestátu, věčnosti. Vztahuje se k neviditelnému božskému světlu.
- Zlaté (žluté) linie na rouchu – symbolizují to, co je nadsmyslové, božské, našemu zraku neviditelné, ukazují prozářenost osobnosti božským světlem.

Oranžová

- Oranžová vychází z červené a zlaté (žluté) → člověk (červená) vychází z Boha (zlatá), čl. je Božím tvorem.
- Symbolizuje pravdu, čistotu, ryzost.

Rudá, purpurová, červená (viz roucho)

- Symbolizuje lásku, mládí životodárnou energii, vzkříšení – vítězství života nad smrtí. Zároveň je to barvou lidství, krve, mučednictví, svědectví, oběti, odvahy a statečnosti.
- Po celá staletí byla červená či tmavě rudá až fialová připisována vládcům, hodnostářům a válečníkům. Má význam pozemské síly, důstojnosti, ale také oběti mučedníka – prolité krve, z níž klíčí nový život.
- Červená je především významným symbolem lásky a oběti.

Bílá (viz závoj)

- Symbolizuje pronikání Božího světla do celého světa a vesmíru, je symbolem nadčasovosti.
- Bílá znázorňuje očištění a osvětlení člověka.
- Byla po staletí přidělena bohům. Keltští druidští kněží nosili bílé roucho. Staří Egypťané viděli bílou jako barvu radosti, nádhery a čistoty. Oblékali své mrtvé do bílých látek, protože smrt odděluje světlo od tmy, duši od těla. V Africe či Indii je bílá barvou nekonečného světa po smrti.
- První křesťané nazývali křest očištěnou a osvětlením. V křesťanství nově pokřtění nosí bílé oděvy jako znamení znovuzrození ke skutečnému životu. Bílá je proto barvou Božího zjevení.

Modrá (šat)

- Jeví se jako velmi studená a nemateriální barva, přesto poskytuje průhlednost (voda, vzduch, nebe).
- V ikonografii symbolizuje odloučení od světa, nekonečno – nebe a posmrtný život.

- Modrá povznáší ono pozemské do sféry transcendentní, znázorňuje niterný život, moudrost a duchovní růst.
- Za zmínku stojí, že modrá se dobře mísí s bílou, ale špatně se míchá s jinými barvami. Modrá, mísí-li se s jinou barvou, může změnit svou kvalitu na svůj úkor. Je to stejné jako ve víře a v duchovním životě.

Obrácená perspektiva (varhánky – portativ)

Ikona nikdy nezobrazuje skutečnou realitu tedy *klasickou perspektivu* – zužující se obraz z pohledu diváka. V ikoně nalézáme charakteristický způsob zobrazování tzv. *obrácenou perspektivu* – rozšiřující se obraz z pohledu diváka. Je to symbol vnitřního vidění – ikona má svůj optický střed před obrazem, v srdci pozorovatele (nikoli v nedostižném nekonečnu za obrazem). Pohled obrácené perspektivy nahlíží věci zevnitř. Jde o Boží pohled, který jde nad materiální, reálný svět a otevírá náš vnitřní pohled – srdce k tomu, co je metafyzické, tj. nadpřirozené.

Tři nové invokace loretánských litaní

Nařízením papeže Františka z 20. června 2020 jsou loretánské litanie rozšířeny o tři nové invokace. Zanechte si je prosím do svých varhanních doprovodů kancionálu (067) a dbejte na to, aby se při modlitbě/zpěvu litaní nevynechávaly. První z nich **“Matko milosrdenství”**, bude následovat po invokaci **“Matko Církve”**, druhá **“Matko naděje”** po invokaci **“Matko božské milosti”**, a třetí: **“Útěcho migrantů”** po **“Útočiště hříšníků”**.

Willi Türk

Vyobrazení Matky Boží v kostele v Ain Karim ve Svaté zemi.

Zdeněk Pololáník – vitální hudební skladatel

V neděli 25. října oslavil 85. narozeniny světově uznávaný hudební skladatel, varhaník a pedagog Zdeněk Pololáník. Základy hry na housle a klavír získal u Janáčkova žáka Vladimíra Malacky.¹ Učarovala mu však zvuková barevnost královského nástroje, a proto již coby desetiletý začal doprovázet bohoslužby v Ostrovačicích. K přijímacím zkouškám na konzervatoř jej připravil Miloslav Krejsa.² Doporučen odklad o rok. A tak se přihlásil na nově zřízené studium pro budoucí učitele hudby na Hudební škole Jaroslava Kvapila – naproti konzervatoře v Brně s denním vyučováním. Hru varhan vyučoval virtuos Josef Pukl. Další rok již na brněnské konzervatoři patřil do varhanní třídy Josefa Černockého, k tomu si přibral skladbu u Františka Suchého jako předmět navíc. Cíleně se studiu skladby oddal na Janáčkově akademii múzických umění pod vedením Viléma Petrželky a v posledním ročníku Theodora Schaefera. Přes nesporně mimořádný kompoziční talent hrozilo Zdeňkovi v závěrečném ročníku JAMU vyloučení, jelikož přišlo udání, že píše duchovní hudbu. Rektorát si tedy vyžádal posudek od Místního národního výboru v Ostrovačicích, kde bylo uvedeno, že denně hraje v kostele na varhany, není členem Svazu mládeže ani jakékoliv politické organizace což se neslučovalo s kodexem umělce socialistického státu. Vyhazovu z Hudební fakulty zabránila skutečnost, že těsně před vynesením verdiktu se konal koncert uspořádaný pouze z jeho skladeb v Petrohradu (tehdejším Leningradu) 28. září 1960 (na svátek sv. Václava); o čemž informovala tisková zpráva s vynikající kritikou z pera hudebního skladatele Sergeje Michajloviče Slonimského, jež se dostala přes ČTK i do brněnského periodika *Rovnost*. Koncertní úspěch v Sovětském svazu dopomohl Zdeňkovi dostudovat JAMU a vygeneroval pozvání k besedě na petrohradské konzervatoři, kam jel navzdory ministerskému zákazu; Sověti si však jeho účast prosadili.

1 Vladimír Malacka (1893–1960) – rodák ze Slavkova u Brna, absolvent Janáčkovy Varhanické školy v Brně (1911–1914), od roku 1915 ředitel kůru a varhaník v Rosicích, kde roku 1932 založil vlastní hudební školu a pěvecké a hudební sdružení Křížkovský. Zkomponoval 93 skladeb, zvláště k liturgii, jako houslista účinkoval ve vlastním smyčcovém kvartetu. V letech 1953–1956 byl ředitelem státní hudební školy v Rosicích.

2 Miloslav Krejsa (* 1929) – hudební vzdělání získal nejprve u Janáčkova žáka Ladislava Nováka, poté na brněnské konzervatoři ve varhanní třídě Františka Michálka a Jiřího Reinbergera. Pedagogicky působil na hudebních školách v Březové nad Svitavou, Jaroslava Kvapila v Brně, Svitávce, Boskovicích, Letovicích a kurzech při Osvětové besedě. Coby varhaník se uplatnil v obřadní síni Ústředního hřbitova v Brně, kostele sv. Jakuba v Brně, kde byl též regenschorim a v Letovicích. Vedl tři desítky pěveckých sborů.

Po absolutoriu JAMU se věnoval skladbě jako svobodnému povolání – měl k tomu nejlepší předpoklady, jelikož dostal do vínku hřivnu komponovat spontánně, lehce. Skladby Zdeňka Pololáníka obsahují výrazové prostředky moderní hudební řeči, invenční rytmickou složku, ale zároveň jsou melodicky sdělné, prosty mantinelů dobových konvencí. Na 400 titulů obsahuje jeho tvorba filmová, televizní, scénická a k rozhlasovým hrám. Napsal ale i přes 300 autonomních skladeb pro koncertní provozování či k praktickým liturgickým účelům (mše, lidové duchovní písně, žalmy, hymny ke křesťanským světcům, zpěvy před evangeliem...), které neohroženě komponoval i v nejtvrděších totalitních letech. Do povědomí širokého spektra našich chrámových hudebníků se dostal především díky duchovní tvorbě uveřejněné ve zpěvnících jednotný *Kancionál* a *Mešní zpěvy*. Pěčí jednoty Musica sacra vyšla jeho ucelená sbírka žalmů *Zpěvy mezi čteními* (Brno 2012) a varhanní kompozice ve všech dílech ediční řady *Varhanní preludia na písně z Kancionálu* (Brno 2008–2015). K nejzdařilejším vokálně-instrumentálním dílům vhodným ke slavení liturgie bezesporu patří *Ave Maria* (1995), *Te Deum* (1991) a *Missa brevis* (1969), jež je – dle Ochranného svazu autorského (OSA) – jeho nejhranějším opusem. V souvislosti s blížícími se svátky bych rád upozornil na jubilantovu vlastní vánoční tvorbu i na několik cyklů koled v aranžmá, kde svěží invence a slavnostní atmosféra vítězí nad lidovostí:

- *Čas radosti, veselosti* (1982) – pásmo koled pro ženský sbor s doprovodem klavíru, dedikováno brněnskému sboru Kantiléna;
- *Vánoční koledy* (1986) – pásmo koled pro soprán, tenor, flétnu, hoboj, klavír a violoncello;
- *Gloria! Co to nového!* (1988–1989)³ – pásmo 19 koled pro: a) mužský sbor, klavír a syntetizér, premiéra v minoritském kostele v Brně; b) pro soprán, tenor, flétnu, hoboj, violoncello a klavír, premiéra r. 1989 v Jaroměřicích, Musica camerata, dirigent Jiří Chlebníček;
- *Poselství Vánoc* (1989) – pro mužský sbor, varhany, kytaru a bicí, text František Petěrka, premiéra r. 1989 v Třebíči, dedikováno Janu Řezníčkovi a sboru Moravan;
- *Andělské poselství světu* (1991) – pro smíšený sbor, smyčce a varhany, text Václav Renč, premiéra 25. 12. 1991 v Brně na Petrově, dirigent Josef Zadina, live TV přenos;

3 Pásmo *Gloria! Co to nového!* (1988–1989) sestává ze 3 koled, kde autorem textu a hudby je Zdeněk Pololáník + dalších 16 vánočních koled: 1) *Co se stalo nenadále*; 2) *Co to ten slavíček*; 3) *Dítě se nám narodilo*; 4) *Ejhle, naše chasa*; 5) *Gajdujte gajdičky*; 6) *Co to znamená*; 7) *Hopsa, bratrové*; 8) *Já malý pospíchám*; 9) *Poslechněte mne*; 10) *Já malý přicházím*; 11) *Páslí ovce Valaši*; 12) *Rychle, bratři*; 13) *Žežulka z lesa vylítla*; 14) *Veselé vánoční hody*; 15) *Štěstí, zdraví, pokoj svatý*; 16) *Narodil se Kristus Pán*.

- *Dej Bůh štěstí* (1994)⁴ – pásmo koled pro sóla, dětský nebo ženský sbor a varhany; opus vnikl z podnětu Ivana Sedláčka, sbormistra Kantilény, premiéra r. 1994 v Brně na Petrově, tiskem vydalo nakladatelství Artama v Praze (1997);
- *Pásmo koled I* (1997) – zkomponováno pro dětský sbor Kantiléna a symfonický orchestr, premiéra 19. a 20. 12. 1997 v Janáčkově divadle, Státní filharmonie Brno; pod názvem *Radujme se, veselme se* tento titul vydalo tiskem nakladatelství Artama v Praze (1997);
- *Pásmo koled II* (1997) – pásmo koled pro sóla, smíšený a dětský sbor a velký symfonický orchestr; premiéra 19. a 20. 12. 1997 v Janáčkově divadle, Státní filharmonie Brno;
- *Nesem vám noviny* (?) – jinak uspořádané pásmo koled pro sóla, ženský sbor a varhany pro nahrávku na CD a live mezinárodní TV vysílání brněnské Kantilény s varhaníkem Martinem Jakubíčkem;
- *Veselé vánoční hody* (?) – pásmo koled;
- *Koleda* (?) – pro a) vyšší hlas a varhany; b) nižší hlas a varhany; c) canto, smyčce a lesní roh; anonymní text *Na nebi andělé zpívají vesele* pochází z lidového kalendáře;
- *Vánoční mše* (2018) – proprium pro smíšený sbor, varhany a orchestr; texty světových autorů přeložil a připravil Josef Hrdlička, premiéra r. 2018 v Jihlavě, dirigent Bohdan Sroka.

Stěžejním atributem hudby Zdeňka Pololáníka se v průběhu let stalo poselství naděje a světla, zakotvené v neoblomné víře v Hospodina, což dokládá pomyslný Parsifal jeho díla – opera *Noc plná světla* (2013), jež se zabývá spásou, obětí, smířením, vykoupením. Přestože se dočkal uvedení své tvorby i v někdejším SSSR, od násilného potlačení pražského jara armádami Varšavské smlouvy do Sametové revoluce se octnul v oficiální nemilosti u komunistické garnitury. Po pádu totalitního režimu se mu naskytly nové možnosti a tak zastával pozici varhaníka brněnské katedrály sv. Petra a Pavla (1990–1994) a na přání své manželky se přihlásil ke konkurzu na JAMU. Nebyl však díky svým kolegům v přijímací komisi přijat. Ačkoli se dále o toto pedagogické místo neucházel, změnila paní rektorka prof. Alena Veselá původní rozhodnutí a na Hudební fakultě Janáčkovy akademie múzických umění pak přednášel obory duchovní hudba, scénická a filmová hudba (1990–1995), a byl vedoucím prvního *Kabinetu duchovní hudby* v tehdejší Československé federativní republice – pro tento obor vypracoval učební osnovy, náplň předmětů

4 Pásmo *Dej Bůh štěstí* (1994) obsahuje koledy: 1) *Dej Bůh štěstí*; 2) *Jak jsi krásné Jezulátko*; 3) *Svatou dobu již tu máme*; 4) *Koleda nám nastala*; 5) *S pastýři pospíchejme*.

jednotlivých ročníků, podmínky k přijímacím a závěrečným zkouškám. Přesto se obou postů v jihomoravské metropoli dobrovolně vzdal, jelikož naznal, že jeho životním posláním je komponovat. A tuto potřebu – dychtivost mladého muže tvořit nové věci – má dodnes.

Drahý a vzácný příteli, k Tvým narozeninám přeji Boží požehnání, ochranu Panny Marie, hojnost zdraví, rodinné i pracovní spokojenosti a neutuchající hudební invence. Ad multos annos!

Karol Frydrych

Dp. Placidus Johannes Nepomuk Mathon, O.S.B. (1841–1888)

Řádový kněz – benediktin, český hudební skladatel a spisovatel se narodil 24. února 1841 ve Slavětíně u Litovle v rodině kováře. Na křtu dostal po otci jméno Jan Nepomucký. Obecnou školu navštěvoval v Kovářově. Na to byl dán do Uničova, aby se tam na hlavní škole naučil němčině. Šest tříd gymnasia navštěvoval střídavě v Brně, v Olomouci a opět v Brně. Do kláštera rajhradského byl přijat a řeholní šat obdržel 17. srpna 1859. Dokončiv noviciát, připravoval se ke zkoušce maturitní v Brně, ačkoliv byl nemocen, úspěšně složil maturitu. Studia teologie konal první dvě léta v Brně, ostatní v soukromí v klášteře. V té době se velice zdokonalil ve hře na varhany a oddával se komponování písní a sborů pro potřeby rajhradského kůru. Slavné sliby složil 21. března 1865 a spřátelil se s bratry Chmelíčky. Ti v Rajhradě nejednou zpívali. Dne 2. července 1865 byl v Rajhradě vysvěcen na kněze papežským nunciem Marianem Falcinellim, který rád do Rajhradu jezdíval na návštěvu. Dvě léta byl katechetou na škole v Rajhradě, hrál na varhany a složil několik církevních skladeb různého obsazení.

Od roku 1867 odbočil na dráhu literární a redaktorskou zanechav hudbu i komponování. Vydával *Školu Božského Srdce Páně*, *Zábavnou bibliotéku*, *Ascetickou bibliotéku*, potom *Časové listy* a kalendář *Moravan* s Vladimírem Šťastným. Roku 1872 přesídlil trvale do Brna a založil benediktinskou knihtiskárnu na Dominikánské ulici č. 4. Ředitelem knihtiskárny byl v letech 1881–1886. Zasloužil se o publikaci Encykliky Lva XIII *Grande munus* v mnoha jazycích. Vydával časopis *Květy mariánské*, noviny *Brünner Rundschau*, *Der Arbeiter*, *Dělník*, *Obecné noviny*, listy *Zprávy apoštolského tisku* (později *Hlídky*), od roku 1882 časopis pro děti *Anděl strážný*.

Upřímnou lásku k hudbě projevil v roce 1883, kdy vydal Poimonův *Úplný kancionál katolický* v malém, středním a velkém vydání. O dva roky později potom vydal i varhanní doprovod s názvem *Nápěvy ke všem písním kancionálu* (Brno 1885). Nápěvy jsou však posbírané – značná část i s harmonizací – z kancionálu *Svatojánského*, ze *Zvuků nebeských*, *Plesů duchovních*, z Fryčaje, z německého kancionálu *Orgelbuch zu Lobet den Herrn* Franze Mühlbergera a z jiných pramenů, které jsou u jednotlivých písní uváděny. Věcí nových je tu jen poskrovnu. Celému dílu vadí to, že vyšlo se zpožděním 29 let od původního vydání Poimonova. Proto také Mathonovo vydání Poimonova kancionálu nenalezlo podpory. Ale i tak je nám dnes zdrojem informací o bouřlivém vývoji kancionálové otázky v předminulém století v brněnské diecézi.

Roku 1885 vydal též kromě mnoha jiných spisů Poutní knihu velehradskou. Podnikl též cestu do Itálie na Monte Cassino a v Římě se zastavil u papeže roku 1880. Roku 1885 navštívil Lurdy a rok poté na radu lékařů se léčil v Neapoli, Salermu a v Amalfi. Ani nakonec pobyt v Karlových Varech nezabránil jeho smrti.

Zemřel v sobotu dne 28. července 1888 v rajhradském klášteře ve věku 47 let. „*Dokonav v krátku, vyplnil časy mnohé*“ – Kniha Moudrosti 4-13. Pohřben byl 30. července 1888 na hřbitově v Rajhradě za veliké účasti kněžstva a věřícího lidu.

Placidus Johannes Nepomuk Mathon měl skladatelský talent, ale nevyužil jej v plné míře, zabočiv na dráhu spisovatelskou. Jeho hudební skladby neprávem zapadly v zapomenutí. Snad jedinou hudební vzpomínkou na Mathona zůstane do budoucna onen radostný nápěv in B-dur písně „*S nebe se teď spouštějte*“.

Dp. Antonín Láník

Uvedený článek pochází ze studie *Kněží – hudebníci brněnské diecéze (1777–1977)*, kterou sepsal v letech 1974–1975 důstojný pán Antonín Láník na podnět Kapitulního Ordinariátu ze dne 1. června 1974 pro *Vzpomínkový almanach* k příležitosti 200letého výročí trvání brněnské diecéze; k vydání nedošlo, strojopis s jednadvaceti životopisnými črtami se dochoval v jeho pozůstalosti v Šaraticích.

Literatura:

EICHLER, Karel. Zpráva o novém kancionálu (zpěvech a modlitbách) pro diecesi Brněnskou. *Obzor: list pro poučení a zábavu*, Brno, říjen 1907, roč. XXX, č. 10.

EICHLER, Karel. Předmluva. *Průvod k zpěvům, jež obsahuje v úplném vydání svém Cesta k věčné spáse*, Brno, 1909.

LÁNIK, Antonín. 130 let od úmrtí Dp. Placida Johannese Mathona, O. S. B. (1841–1888). *Věstník Historicko-vlastivědného spolku Žarošice*, Žarošice, 2019, č. 28, s. 53–54. ISSN 2533-4247.

PODLAHA, Antonín. *Bibliografie české katolické literatury náboženské od 1828 až do konce roku 1913*. Část 5. Praha, 1923.

ČERNUŠÁK, Gracian – ŠTĚDRŮŇ, Bohumír – NOVÁČEK, Zdenko. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Sv. 2, M–Ž. Praha 1965.

Nekrolog. *Škola Božského Srdce Páně*, Brno, 1888, č. 9.

KINTER, Maurus. *Vitae monachorum qui ab anno 1613 in monasterio O.S.B. Raihradensi in Moravia professi in Domino obierunt*. Brno 1908.

Předseda Společnosti pro duchovní hudbu Jaroslav Eliáš oslavil osmdesátiny

K významným osobnostem české duchovní hudební scény bezesporu patří MUDr. Jaroslav Eliáš (*13. ledna 1940, Pardubice). Od 14 let studoval hru na varhany u Lubomíra Tomšího na Hudební škole v Liberci a vzápětí se uplatnil na libereckých kůrech jako varhaník arciděkanského kostela, klášterního kostela sester voršilek a dalších sedmi okolních chrámů do nástupu studia medicíny v Praze. Od roku 1960 působil v Týnském chrámu a kostele sv. Havla, načež realizoval řadu úspěšných koncertů, doprovázel sólisty České filharmonie, Symfonického orchestru hlavního města Prahy FOK a Národního divadla. V roce 1989 inicioval vznik Společnosti pro duchovní hudbu, po Janu Hanušovi se stal v roce 1993 jejím úřadujícím předsedou a Petr Eben předsedou čestným. Od roku 1993 byl členem kulturní komise České biskupské konference, liturgické komise Arcibiskupství pražského, později Společné liturgické komise arcibiskupství pražského a biskupství plzeňského a dosud vykonává funkci jednatele společnosti Psalterium. Jako lékař se specializoval v oboru otorhinolaryngologie. Pracoval v nemocnici v Jablonci nad Nisou (1964–1969) a Všeobecné fakultní nemocnici v Praze (1969–2001), kde zastával post primáře dětského oddělení ORL. Nyní je zástupcem ředitele Arcidiecézní charity Praha. Za své charitativní zásluhy a přínos pro duchovní hudbu získal šest vyznamenání: Croix de commandeur del'ordre – Pro Merito Melitensi (1995), Zlatou svatovojtěšskou medaili za zásluhy na poli duchovní hudby a charity (2010), Děkovné uznání ČBK za dlouhodobý přínos kultuře na Národní pouti na Velehradě (2010), Svatovojtěšskou medaili za zásluhy na poli duchovní hudby a charity od kardinála Miloslava Vlka (2010), Velkokříž řádu Maltézských rytířů (2012) a Cenu charity (2015).

Pocházíte z hudební rodiny?

Z hudební rodiny pocházím a nepocházím, oba rodiče se však velmi aktivně zapojovali do aktivit v chrámovém sboru kostela Sv. Gotharda ve Vysokém Chvojně u Pardubic (patronátní kostel hraběte Pallaviciniho), ale profesionálními hudebníky nebyli. Když jsem se jako dospělý díval do skříně na kůru tohoto kostela, našel jsem tam takové skvosty, jako třeba Božanův kancionál z roku 1719 *Slavíček Rajský, Hej Mistře* Jakuba Šimona Jana Ryby – opis z 1. republiky a mnoho dalších, což jistě svědčí o vysoké hudební úrovni tohoto kůru.

U koho jste získal hudební vzdělání?

Maminka dbala na to, když jsme již bydleli v Pardubicích, abychom se v hudbě vzdělávali. Tři moji starší bratři „chodili do houslí“, jeden na klavír a já

jsem se začal učit v sedmi letech (po ročním přípravném ročníku) na klavír v hudební škole, tehdy se vznešeným názvem Městský hudební ústav v Liberci, kam jsme se po válce přestěhovali. První stupeň hudební školy měl sedm ročníků a tak jsem předpokládal, že když mi bylo čtrnáct let, že už do hudební školy přestanu chodit.

Jak jste se vlastně ke královskému nástroji dostal? Komu za to vděčíte?

Mezi tím však došlo v roce 1950 ke zrušení klášterů a internaci řeholníků a řeholnic (v Liberci byly kláštery dva: kapucínů a voršilek). Po odvezení voršilek do internačního kláštera v Broumově, nahradil varhanici-voršilku můj starší bratr. Když pak po čtyřech letech odešel do Prahy na studium medicíny, maminka pochopitelně předpokládala, že budu po něm hrát v kostele já. Ukončil jsem tedy sedmý ročník klavíru, po prázdninách mi však maminka oznámila, že mě zapsala do varhanní třídy, kterou právě v hudební škole nově otevřeli. Takže o to, že hraji na varhany, se zasloužila maminka (a vlastně i komunisté). Mým profesorem byl Lubomír Tomší, na konzervatoři spolužák Jiřího Ropka a velký obdivovatel Alberta Schweitzera. Brzy jsem tedy začal hrát na varhany jak v klášterním kostele, tak i v arciděkanském, kde profesionální varhaník musel ukončit svou činnost, pokud chtěl dále učit na hudební škole. V obou kostelích byly nástroje krnovské firmy Rieger, obzvláště v arciděkanském kostele typický romantický dvoumanuálový nástroj se šestnáctistopovými rejstříky a čtyřmi jazykovými. Pleno varhan bylo tedy imponující a to mě okouzlovalo.

Kde jste dál uplatnil hudebně-interpretaci hřivnu?

Po čtyřech letech jsem i já přešel do Prahy studovat medicínu a musel jsem tak hudební školu ukončit. Hned ale následující rok ředitelka školy stejně varhanní třídu zrušila po zjištění, že všech deset žáků hraje v místních kostelích a v okolí. Na fakultě po nás žádali, abychom se zapojili do umělecké tvořivosti mládeže, což se tehdy velmi podporovalo a tak jsem se přihlásil s varhanami. Nebyl jsem v Československém svazu mládeže, takže jsem se domníval, že bych mohl mít od nich pokoj, když se alespoň takto zapojím. Naštěstí fakultní kolo soutěže jsem suverénně vyhrál, protože se nikdo jiný nepřihlásil, rovněž tak městské a okresní. Dále si už asi soudruzi neodvažovali mou přihlášku odeslat. Tím jsem alespoň trochu maskoval své působení jako varhaník v Týnském chrámu, kde jsem zastupoval často nemocného pana Boh. Ulricha, v šestém ročníku jsem po jeho smrti byl dokonce řádným zaměstnancem farního úřadu s razítkem farního úřadu v občanském průkazu. Do dneška mě mrzí, že jsem si tuto „občanku“ s jedinečným razítkem nenechal, ale odevzdal ji při obnově průkazu. Mimo Týn jsem pomáhal též v kostele sv. Ignáce, u sv. Tomáše a v dalších pražských kostelích, jak bylo zapotřebí, protože profesionální varhaníci prakticky vymizeli. Mým hlavním těžištěm od roku 1960 však bylo

hraní v Týnském kostele, kde jsem po celou dobu studia v Praze dostal skvělé nejen liturgické vedení od P. Reinsberga. Co se týče týnských varhan, tak k nim se váže jedna kuriosní historka, pro mě ne příliš lichotivá. Když jsem asi po měsíci studia v Praze navštívil profesora Lubomíra Tomšího, pochopitelně se mě zeptal, kde v Praze hrají. Trochu zklamaně jsem mu řekl, že v Týně, ale že varhany nic moc. Žádný burácející pedál, žádné žaluzie, žádný válec, natož volné kombinace a tremolo. Pobaveně mi odpověděl: „Ty seš ale pitomec, hraješ na nejlepší varhany v Evropě a nelíbí se ti to.“ Od té doby jsem se snažil mít týnské varhany rád, i když to chvíli trvalo (zvláště vzhledem ke krátké oktávě).

Nezavánělo to kriminálem?

Měl jsem asi zvláštní ochranu sv. Cecilie, ale nikdy jsem do Bartolomějské ulice předvolán nebyl. Lída Chudomelová, která vedla v Týně dívčí sbor, tzv. týnské drdoly (tehdy oblíbený dámský účes), tam byla ale několikrát a vždy mi říkala: „Nemysli si, na tebe se také ptali.“

Co Vám dala setkání s Jiřím Reinsbergem?

Po skončení studia jsem odešel na umístěnku do OÚNZ Jablonec nad Nisou, bydlel jsem pochopitelně doma v Liberci a pokračoval v hraní v arciděkanském kostele. Po pěti letech jsem nastoupil na kliniku do Prahy a stal se varhaníkem u sv. Havla a opět v Týně, kde však byl již hlavním varhaníkem Bohuslav Korejs a já se s ním střídal. Pater Reinsberg byl velký příznivec umění, nejen hudby, vše muselo být pokud možno na nejvyšší úrovni. Při slavných bohoslužbách dával přednost latině a gregoriánskému chorálu a hlavně ještě před koncilovými úpravami dbal na to, aby se do liturgického slavení zapojovali všichni věřící (samozřejmě včetně gregoriánského chorálu). Nechal sestavit v r. 1969 *Svatohavelský zpěvník*, jehož těžištěm bylo dvacet mešních písní na nové texty, které vytvořil farník Dr. Josef Myslivec. Nápěvy převážně ze starých kancionálů 15. a 16. století vybíral tehdejší varhaník u sv. Havla Dr. Václav Macek, ale zpěvník obsahuje i originální nápěvy (včetně varhanního doprovodu) od soudobých skladatelů (Petr Eben, Ilja Hurník, Jan Klusák, Karel Sklenička a další), které P. Reinsberg oslovil a požádal o zhudebnění některých písní (v roce 2008 se zpěvník dočkal druhého vydání). Mou činností tehdy také bylo, naučit je věřící zpívat, což se odehrávalo po každé mši sv. v neděli a za přítomnosti P. Reinsberga. Tatáž praxe se opakovala koncem devadesátých let (opět s předstihem) při zavádění *Mešních zpěvů*. Vrcholem liturgického slavení v Týně však byly velikonoční svátky, počínaje průvodem na Květnou neděli z kostela sv. Havla do Týnského chrámu, celým triduem, s neopakovatelnými obřady na Bílou sobotu, kdy Gloria zaznělo přesně o půlnoci, takže domů jsme se vraceli plni velikonoční radostí ve dvě hodiny ráno. Neměl bych ale opomenout jednu vlastnost P. Reinsberga, kterou jsem velmi obdivoval, a to že si

udělal na každého čas (včetně mě). Jeho vtipnost je všeobecně známá, ale přesto alespoň jednu historku z kostela musím uvést: Když jsem jednou po mši sv. přišel do sakristie, tak se mě zeptal, proč jsem hrál píseň *Pozdvihni se duše z prachu*, když venku lijí jako z konve. Svědčilo to ale hlavně o tom, že mu nebylo jedno, co se v kostele zpívá a jak (to dokazuje jeho výzva do mikrofonu při jednom nepovedeném chorálním *Kyrie*: tohle nebylo žádné *Kyrie*, tak ještě jednou a pořádně).

Máte za sebou nějaké hudební vystoupení, o kterém můžete říct, že stálo ve Vaší varhanní činnosti na pomyslném vrcholu?

Jistě, ale jmenoval bych minimálně tři: Ebenova *Okna*, *Missa cum populo* se Svatojacobským sborem (rovněž P. Eben) a oslavu osmdesátin Jiřího Reinsberga (1998), kdy se mi podařilo s celým kostelem nacvičit čtyřhlasně Bachův chorál *Jesus bleibet meine Freude BWV 147* (byla to oblíbená skladba P. Reinsberga) a při mši sv. ji zpívali farníci každý ze svého místa v lavici a já si hrál v této chorálové předehře jen svůj varhanní part.

Mohl byste zavzpomínat na Vaše přátelství s Petrem Ebenem?

S Petrem Ebenem jsem se poprvé setkal asi v roce 1967 na koncertu v obřadní síni liberecké radnice, kam byly přemístěny naše varhany z hudební školy. Petr Eben varhanními improvizacemi doprovázel recitátora Milana Friedla, který tehdy recitoval Starozákonní knihu Job. V závěrečné části zazněla improvizace na hymnus *Veni creator Spiritus* a píseň *Kristus příklad pokory*. Nedalo mi, abych nevyběhl k varhanám a tak došlo k našemu prvnímu setkání. Za dva roky na to jsem (již v Praze) jej telefonicky prosil o notový materiál k nějaké skladbě pro „drdoly“ a velmi jsem se omlouval, že jej obtěžuji. S velkou laskavostí mi vyhověl s vysvětlením, že skladby jsou pro něj jako děti, kterým pomáhá do světa. Na přehlídce nové tvorby ve Smetanově síni v roce 1977 jsem slyšel Ebenova *Okna* pro trumpetu a varhany, kde ve čtvrtém závěrečném *Zlatém* použil Eben svou vánoční antifonu k žalmu 97 *Veselte se nebesa* (v Týnu velmi oblíbenou), hned jsem uvažoval o jejich provedení v Týnském chrámu. Domluvil jsem se tehdy se známým trumpetistou, který dílo premiéroval, že o Vánocích jako předehru před tímto žalmem, který zpívaly „Drdoly“, zazní *Zlaté okno*. Ebenovi jsem o tom řekl a ten mi po mši sv. řekl o svých obavách, když seděl dole v lavici. Měl strach, že si lidé na začátku (kdy trumpetista i varhaník hrají bimetricky zcela nezávisle na sobě) budou myslet, že jsme zcela mimo, ale pak se prý uklidnil s vědomím, že nám lidé musí věřit, že tak je to napsáno v notách, tak jako my musíme Hospodinu také věřit, když se nám ledačos nezdá, že to tak s námi myslel. Na závěr této otázky (protože vzpomínek je nepřeberné množství) ještě uvedu, jak jsem jednou Ebenovi „fušoval“ do jeho tvorby. V Týně jsme chtěli zpívat jednu jeho antifonu se žalmem, ale neměli jsme k tomu varhanní

doprovod. Tak jsem mimo klasické harmonie na jednom místě se pokusil, aby to bylo také trochu „ebenovské“. Když jsem mu to později ukazoval, tak pečlivě doprovod prohlížel a právě na tomto místě prohlásil: „tady je harmonická chyba“. Pobavilo ho moje přiznání, že právě to mělo být to ebenovské.

Zatímco naše jednota Musica sacra vznikla až v roce 1992, Vy jste inicioval vznik Společnosti pro duchovní hudbu již v prosinci 1989, tedy hned po Sametové revoluci. Jak se to celé seběhlo?

Několik let mě trápila myšlenka, proč může pan Bohuslav Korejs jezdit od roku 1987 s Markem Čihařem do Plzně a pořádat tam spolu s Mons. Žákem varhanní semináře a já sám jsem už několik let jezdil na sobotní Instruktáže varhaníků v kostele Neposkvrněného početí Panny Marie na Křenové ulici v Brně, na jejichž náplni se podíleli Karel Cikrle, Zdeněk Hatina, František Chmelík, Jiří Sehnal, Josef Veselý a Antonín Láník coby úřední vedoucí těchto školení. V pražských kostelích jsem hrál téměř třicet let, a tak jsme se varhaníci mezi sebou (vzhledem k vzájemnému zastupování) často dobře znali. Začátkem roku 1989 jsem proto oslovil několik desítek varhaníků, sbormistrů, ale i hudebních skladatelů (zde se mi hodily informace ze *Svatohavelkého zpěvníku*) a podařilo se nám sejít v sakristii kostela sv. Havla. Zde jsme se domluvili o *ustanovení specializované a samostatné hudební společnosti, která by usilovala o obnovení tradičně vysoké umělecké úrovně české duchovní hudby a o její důstojný návrat do českého kulturního života* (z dopisu, kterým jsme 9. prosince 1989 informovali kardinála Františka Tomáška s prosbou o jeho požehnání a podporu). Po několika schůzkách jsme se snažili najít termín ustavující schůze. Když jsme se dověděli o svatořečení sv. Anežky, tak jsme vše odsunuli, až se vrátíme z Říma. Ale to už bylo všechno jinak, a tak z naší organizace, kterou jsme tak trochu zamýšleli jako „konspirativní“ se stalo řádné občanské sdružení (po ustavující schůzi 27. ledna 1990 v tehdejší Foerstrově síni – dnes fara u sv. Vojtěcha) schválené Ministerstvem vnitra Československé socialistické republiky 2. března 1990 (na svátek sv. Anežky – snad další ze zázraků?).

Měli jste vizi navázat na činnost Obecké Jednoty Cyrilské?

Nevzpomínám si, že by se na toto téma vedla nějaká diskuse, i když mezi účastníky byli někteří, kteří její činnost ještě pamatovali.

Kdo patří mezi zakládající členy SDH?

Podařilo se mi najít originální zápis z naší první schůzky, kde jsou podepsáni: Jan Hanuš, Petr Eben, Klement a Milan Slavičtí, Jarmil Burghauser, Marek Kopelent, Jan Klusák, Petr Pokorný, Josef Hercl, Jan Blabla, Ladislav Přibyl, Václav a Jan Maria Dobrodinští, Antonín Hix, František Šmíd, Jan Kalfus, Otto Novák, Pavel Mesany, Vladimír Koronthaly, Bohuslav Korejs, Marek Čihař,

Stanislav Tesař, jenž vypracoval návrh na Stanovy a já a ještě několik dalších, jejichž podpisy se mi nepodařilo rozluštit. K zakládajícím členům SDH je zapotřebí jistě přidat i Jaroslava Orla seniora i juniora, Kateřinu Maýrovou, Markétu Kábelkovou, Zdenku Vaculovičovou. Omlouvám se všem, na které jsem si po třiceti letech nevzpomněl.

Mohl byste představit Společnost pro duchovní hudbu členářům Zpravodaje Musica sacra?

Základní myšlenka SDH, jak vyplývá ze stanov, je přispívat ke zvýšení umělecké a obsahové úrovně duchovní hudby při liturgických i neliturgických příležitostech. Tomuto cíli má napomáhat pořádání školení chrámových hudebníků (Letní škola duchovní hudby), vydávání tiskovin (např. časopis *Psalterium* a *Rukověť nejen pro varhaníky*), pořádání koncertů duchovní hudby (Svatováclavské slavnosti, účast na festivalu Dny soudobé hudby) a podpora oprav varhan, případně stavbu nových (kostel v Praze-Strašnicích).

Kolik vlastně má SDH členů? V jakém nákladu vychází spolkový časopis?

Přesné číslo nevím, protože nějakou evidenci členů nevedeme, ale podle počtu odesílaných časopisů je jich více jak čtyři sta, navíc posíláme na každou diecézi padesát výtisků.

Co se Vám za tři dekády činnosti podařilo? Které záměry nikoli?

Chlubit bych se asi neměl, ale uvedu alespoň jeden příklad našeho úspěchu. Když jsme začali pořádat Svatováclavské slavnosti (1991), chtěli jsme představit Svatého Václava jako světce ale i státníka a tak jej přiblížit i široké veřejnosti, která začátkem devadesátých let minulého století o něm mnoho znalostí neměla. Když byl 24. března 2000 svátek sv. Václava prohlášen státním svátkem (i když jako Den české státnosti), jistě jsme k tomu také trochu přispěli svým zvaním a účastí čelních představitelů na tyto slavnosti (svátek totiž měl jak prezident, tak i premiér a předseda KDU-ČSL). Za částečný neúspěch bych považoval, že se nám ne docela dobře podařilo propojení mezi arcibiskupstvím a SDH.

V jaké kondici se nyní Společnost pro duchovní hudbu nachází?

Asi není právě nejlepší, protože aktivní zájem o spolkovou činnost od roku 1990 značně upadl. Zdali je to tím, že máme nyní více zájmů a možností, nebo málo času? Nevím.

Co byste popřál čtenářům Zpravodaje Musica sacra?

Neutuchající zájem o práci na poli duchovní hudby a našim oběma společností „Radost z Hospodina ať je naší silou“ (Nehemiáš 8, 10).

Děkuji Vám za rozhovor a do dalších let přeji hojnost zdraví, Božího požehnání a radosti z hudby.

Karol Frydrych

Za Miroslavem Svobodou

Ve čtvrtek 25. června 2020 zemřel Miroslav Svoboda, liturgický varhaník, sbornísta a učitel hudby, který svůj um dal zcela do služeb církve.

Narodil se 12. prosince 1926 v Brně jako jediný potomek rodičům Melicharovi (1901–1972) a Františce (1899–1972) Svobodovým. Žili v Lovčičkách u Otnic. Jelikož měli kladný vztah k hudbě, nechali Miroslava od sedmi let učit na housle u místních kantorů Suchomela a Ladislava Kutlacha (* 1908).

Po absolvování povinné školní docházky na Hlavní škole s českým jazykem vyučovacím v Šaraticích se Miroslav rozhodl věnovat hudbě cele. Překvapivě se však přihlásil na oddělení dechových nástrojů brněnské konzervatoře, kde od září 1942 studoval hru na fagot. Na podzim roku 1944 byla konzervatoř uzavřena a její posluchači totálně nasazeni – Miroslav pracoval do konce války v žatčanských naftových dolech. Po osvobození nastoupil do třetího ročníku, ale ze zdravotních důvodů již nemohl pokračovat ve studiu dechových nástrojů.

Protože od dětství obdivoval majestátní zvuk královského nástroje, přihlásil se ke studiu *Dvouletého kursu pro vzdělání venkovských varhaníků při Státní hudební a dramatické konservatoři v Brně* (1946–1948). V souvislosti s politickým převratem v únoru 1948 byl Dvouletý varhanní kurs na konzervatoři zrušen – Miroslav Svoboda tak patřil k jeho posledním absolventům. Ve hře na varhany se dále vzdělával ve třetím ročníku *Tříletého varhanního kursu Jednoty pro zvelebení církevní hudby na Moravě* (1948–1949) a následně na brněnské konzervatoři (1949–1953), kde kontrahoval druhý a třetí ročník pětiletého studijního programu. Ze všech pedagogů měl nejraději pana profesora Josefa Blatného.

Ve dnech 16. – 20. května 1949 se podrobil zkoušce učitelské způsobilosti ze sborového zpěvu před Státní zkušební komisí pro učitele hudby pohybového umění v Brně. Tuto kvalifikaci zúročil mj. též při výkonu povinné vojenské služby v Bratislavě (1953–1955), kde dirigoval vojenský dechový soubor a vedl pěvecký soubor, se kterým získal na soutěži v Olomouci 1. cenu.

Roku 1955 pracovníě zakotvil v Újezdě u Brna jako chrámový varhaník a učitel Osvětové besedy. V dalším roce se oženil s Marií Pospíšilovou (1926–2005) z Roštění na Holešovsku. Z tohoto manželství vzešly dvě děti. Jelikož v rozporu s kodexem socialistického učitele hudebně působil v kostele, byl v roce 1959 ze školství vyloučen. Později měl dovoleno vyučovat v místě bydliště – v Lovčičkách u Otnic – při Svazu drobných řemesel a

Osvětové besedě, avšak s měsíčním výdělkem do 300,- Kčs. Během této trpěné pedagogické činnosti mohl učit (po bytech) také děti v okolních obcích na klavír a harmoniku. Přes výše uvedené svoji rodinu uživil de facto jen díky solidnímu honoráři vyplývajícímu z funkce regenschoriho kostela sv. Petra a Pavla v Újezdu u Brna. Zde vedl 25členný chrámový smíšený pěvecký sbor, jenž měl na místní poměry vysokou úroveň. Těžiště repertoáru tvořily především mše:

1) latinské: *Missa brevis Sancti Joannis de Deo* Josepha Haydna, *Krönungsmesse* Wolfganga Amadea Mozarta, *Missa brevis in c* Františka Picky, *Missa brevis in G* Franze Schuberta, *Missa brevis in D* Eduarda Treglera;

2) české: Antonína Láníka, Zdeňka Pololáníka, Vojtěcha Říhovského, Vojtěcha Slouka;

3) vánoční: *Venkovská vánoční mše* Vojtěcha Hebelky, *Vánoční mše koledová* Štěpána Hlíny (pseudonym Rudolfa Dalibora Wünsche), *Česká mše vánoční* Karla Hradila, *Vánoční mše „Bože, láska...“* Jaroslava Kříčky, *Vánoční mše* Miroslava Příhody, *Česká mše vánoční Hej Mistře a II. vánoční mše půlnoční* Jakuba Šimona Jana Ryby, *Vianočná omša F-dur* Juraja Zrunka, *Žarošická mše pastýřská* Josefa Martínka. V souvislosti s Martinkovou pastorálkou nelze neuvést, že Miroslav Svoboda patřil k věrným ctitelům Staré Matky Boží Žarošské Divotvůrkyně Moravy a velmi se zajímal o historii *Žarošické mše pastýřské* – v tomto směru podnikl četná pátrání na faře ve Zdoukách, v Žarošicích a na mnoha kůrech daného regionu.

Z vnitřní potřeby a pro slávu Boží byl činný též kompozičně – ze své tvorby nejčastěji uváděl *Ave Maria* pro sólový hlas a varhany, *Fanfáry* a *Ordinarium in Es* pro smíšený sbor a varhany. Nejraději interpretoval mše J. Haydna a W. A. Mozarta; s velkou úctou zařazoval též skladby svého učitele Josefa Blatného, přičemž si velmi vážil skladatelského díla a přátelství Zdeňka Pololánka. Jako varhaník rád improvizoval – vzorem mu byl Eduard Tregler. Ačkoli hudební vzdělání završil na konzervatoři, patřil k pravidelným účastníkům *Instrukcí pro varhaníky* (1967–1974, 1983–1992) pořádaných v Brně pod záštitou neohroženého preláta Ludvíka Horkého. Roku 1988 odešel do penze, přesto posléze převzal po Josefu Hrozkovi službu liturgického varhaníka v Lovčičkách u Otnic (1996–2017) – jeho nástupcem se stal Jiří Martinásek, varhaník z Otnic. Naposledy za varhany usedl v kostele ve Velkém Meziříčí, kde zahrál svému vnukovi na závěr svatební liturgie. To mu bylo 91 let.

Ani v soukromém životě to neměl jednoduché: po čtyři dekády pečoval o invalidního syna Jana a sedm let se staral o svoji těžce nemocnou ženu. Od poloviny roku 2017 žil ve Slavkově u Brna. Zemřel v klidu a pokoji v přítomnosti své dcery Marie. Při zádušní mši ve čtvrtek 2. července v Lovčičkách zpíval sbor z Újezdu u Brna jeho oblíbené Mozartovo *Ave verum corpus* a místní sbor spojený se sborem v Otnicích jeho oblíbené písně za doprovodu Jiřího Martináska. Houslista Zdeněk Grůza s varhaníkem doc. Janem Králem předestřel *Air* od J. S. Bacha a *Largo* z opery *Xerxes* G. F. Händla. U kostela a na hřbitově hrála dechová hudba ze Slavkova u Brna. Pochován je v rodinném hrobě v Lovčičkách.

Závěrem. Miroslav Svoboda zůstal po celý život věrný své víře a svému hudebnímu poslání. Újezd u Brna v něm měl regenschoriho-profesionála i v době tvrdého proticírkevního totalitního režimu, kdy v jihomoravské metropoli působil oficiálně pouze jediný absolvent konzervatoře jako ředitel kůru a liturgický varhaník. *Requiescat in pace.*

Karol Frydrych

Státní vyznamenání Aleny Štěpánkové–Veselé

Tradičně při svátku 28. října, který připomíná vznik moderního českého státu – jinak než obvykle kvůli koronaviru – udělil prezident Miloš Zeman 38 osobnostem státní vyznamenání. Letošní ceremoniál se musel obejít bez setkání hostů na Pražském hradě. Hlava státu doplnila oznámení oceněných svým televizním projevem. Mezi vyznamenanými je prof. MgA. Alena Štěpánková, roz. Veselá (* 1923), jež dostala Medaili Za zásluhy (o stát v oblasti umění a výchovy).

Vedle koncertní činnosti působila jako profesorka varhanní hry a v letech 1990–1997 také jako rektorka Janáčkovy akademie múzických umění v Brně.

Svým přístupem usilujícím o autentickou interpretaci staré hudby vytvořila vlastní brněnskou školu varhanní interpretace, uznávanou v mezinárodních soutěžích. K jejím žákům patří významní varhaníci z řad jednoty Musica sacra: Petr Kolař, David Postránecký, Stanislav Kostka Vrbka (1932–2018) mezi jinými pak Zdeněk Nováček, pedagog brněnské konzervatoře a JAMU. Založila Brněnský varhanní festival, významně se zasloužila o dokončení rekonstrukce Besedního domu v Brně, budov JAMU; pod její záštitou mohl Zdeněk Pololánek zastávat post vedoucího Kabinetu duchovní hudby. Dosud jako neúnavný společenský hybatel brněnského kulturního života působí ve Spolku pro výstavbu koncertní síně v Brně. Paní profesorce děkujeme za její organizační, uměleckou a pedagogickou práci, přejeme stálý dostatek její osobité neutuchající energie a gratulujeme ke státnímu vyznamenání.

Karol Frydrych

*Brněnský varhanní festival 2019 – Alena Veselá
se svými žáky Davidem Postráneckým a Hanou Bartošovou*

Vaše ohlasy a příspěvky

Děkuji Vám, přeji pevné zdraví a snad se brzy budeme moci vrátit k našim varhanním službám při liturgii.

Vít Trumpeš, Kyjov (e-mail z 1. 4. 2020)

Vážený přítel,

díky za ušlechtilou, bohumilou činnost Musica Sacra, která je mimořádným přínosem a posilou v dnešní, tak těžké době. Díky též za svěží notovou přílohu s přáním, hlubokým, společným prožitím letošních neobvyklých svátků Smrti a Vzkříšení našeho Pána.

Milan Navrátil, varhaník Diecéze plzeňská (e-mail 2. 4. 2020)

Budeme vděční za další ohlasy (kladné i záporné) na náš Zpravodaj i činnost Musica sacra.

Redakce

Finanční podpora MS

**Musica sacra Vám děkuje za
finanční podporu na**

www.givt.cz

Givt má nově mobilní aplikaci.

Díky Vaší pomoci už jsme získali prostřednictvím organizace GIVT Kč 2.335,-- a další částky jsou na naše konto stále připisovány. Děkujeme!

Informace – Nabídky – Pozvání

K letošním narozeninám Panny Marie (8. září 2020) jsme spustili dlouho připravovaný portál regenschori.cz, což má být komplexní webová platforma pro chrámové hudebníky, zejména pro vedoucí sborů a schol, varhaníky a chrámové zpěváky. Hlavní část tvoří rozsáhlý notový archiv s přehledně řazeným obsahem převážně liturgicky užívaného hudebního materiálu.

Kromě základního filtrování, které znáte z Petrucciho hudební knihovny či ChoralWiki (např. dle části mše svaté či liturgického roku, dle příležitosti, hist. období, hudební formy, instrumentace, jazyka či zpěvníku) se nám v těchto dnech podařilo zobrazovat základní melodii vysázenou přes LilyPond, přiřazovat k písňím biblické reference ve strukturované podobě a nahodit základní formu liturgického kalendáře, který nejlépe napoví hudebníkům, co hrát při nejbližší bohoslužbě.

Jelikož předpokládáme neustálý vývoj a nikdy tak nebude finální verze, je zván ke spolupráci každý, kdo se chce modlit hudbou. K dnešnímu dni evidujeme v databázi přes 1700 skladeb od zhruba 500 autorů, kteří nám předběžně dali alespoň ústní souhlas, než všechny obejdeme s nutným papírováním (pokud už neodpočívají v pokoji). Pokud tedy sami tvoříte a rádi se podělíte o svou tvorbu, neváhejte nás oslovit. Díky spolupráci s liturgickou komisí ČBK se vaše skladby (doznají-li patřičných kvalit) mohou snadno rozšířit po celé naší vlasti a rozeznít ke chvále Boží.

P. Ondřej Talaš

Moravská zemská knihovna v Brně připravuje k vydání novou monografii muzikologa prof. PhDr. Jiřího Sehnala, CSc. s názvem *Figurální mše na Moravě od 17. století do současnosti*. Kniha je výsledkem autorovy neúnavné badatelské práce na poli dějin chrámové hudby na Moravě a je založena na více než třicet let trvajícím pramenném výzkumu v archivech, knihovnách a muzeích. Jedná se rovněž o první publikaci sledující na základě pramenů z území Moravy vývoj, kterým zde prošlo zhudebňování latinských textů mešních ordinárií od doby raného baroka až do dnešních dnů.

Irena Veselá

Příští číslo ZMS vyjde koncem března 2021. Uzávěrka následujícího čísla je 10. března 2021. Budeme rádi, když nám pošlete své příspěvky. Díky!

Notové přílohy tohoto čísla Zpravodaje:

- Karol Frydrych: Vánoční interludium
- Karol Frydrych: Štědrovečerní aleluja před evangeliem
- Karol Frydrych: Vánoční aleluja před evangeliem po 6. Lednu

Adresa vydavatele: MUSICA SACRA, z. s., Petrov 5, 602 00 Brno
Tel.: 732 660 687, e-mail: musicasacra@musicasacra.cz

<http://www.musicasacra.cz>

Návštěvní den:
středa: 9.15 – 12, 13 – 16 hod.

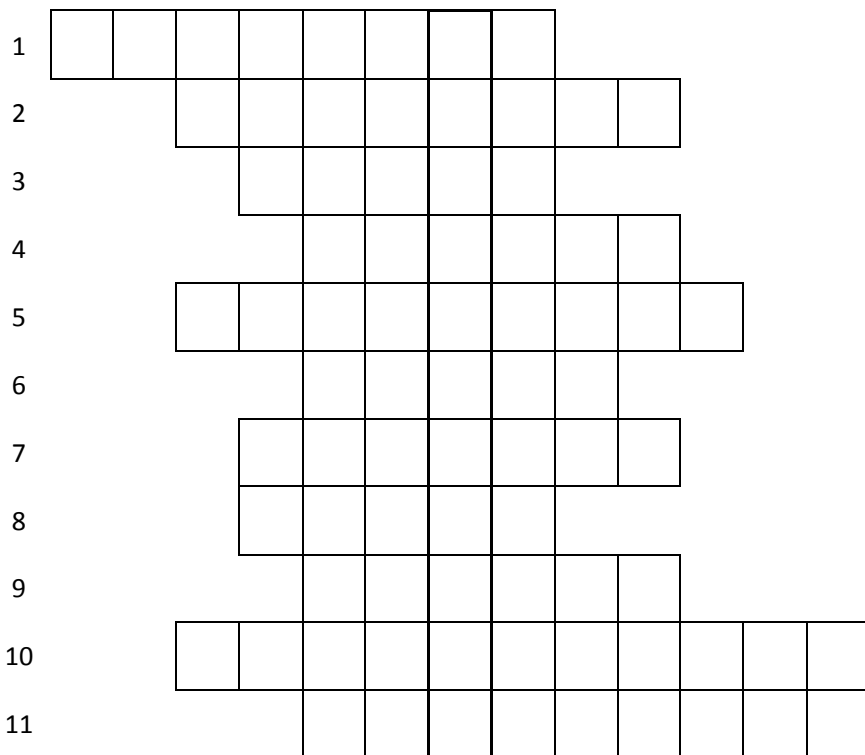
Bankovní spojení: ČSOB – Poštovní spořitelna, č. účtu: 154525774/0300

Registrace Zpravodaje Musica sacra: MK ČR E 19603

ISSN 2336-5374

Křížovka

Řešení tajenky z minulého čísla ČESTMÍR STAŠEK: 1. Janáček, 2. Červená, 3. CIMS, 4. Květná, 5. Pandemie, 6. Olejník, 7. Katedrála, 8. Missa, 9. Charita, 10. Jeruzalém, 11. Abatyše, 12. Křtitelnice, 13. Rok. Správnou tajenku nám zaslalo dvanáct luštitelů: M. Krejsa, E. Procházková, V. Sedláčková, L. Janírek, M. Pevná, J. Drga, J. Kocůrek, J. Faktor, J. Lindr, V. Babáková, I. Veselá a P. Macků. Odměnu zasíláme panu Jiřímu Drgovi. Tajenku toho čísla nám zašlete do 10. 3. 2021.

1. Anglické vyjádření zákazu opustit určité prostory.
2. Svátek 31. prosince.
3. Koronavirus.
4. Jedno ze jmen skladatele Bacha (1685–1750).
5. Držení osob v izolovaném místě.
6. Materiál používaný ve šperkařství.
7. Látka, jejíž vpravení do organismu má zajistit navození imunity proti specifické chorobě.
8. Priskyřice z myrhovníku.
9. Místo narození Ježíše Krista.
10. Odborník na epidemie.
11. Zpěvník duchovních písní pro křesťanské bohoslužby.

Karol Frydrych